

Μακεδονικά

Τόμ. 23, Αρ. 1 (1983)

Η συνοδική απόφαση για την οριστική
"αποκατάσταση" του Μεθοδίου Ανθρακίτη

Ευστάθιος Πελαγίδης

doi: [10.12681/makedonika.334](https://doi.org/10.12681/makedonika.334)

Copyright © 2014, Ευστάθιος Πελαγίδης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Πελαγίδης Ε. (1983). Η συνοδική απόφαση για την οριστική "αποκατάσταση" του Μεθοδίου Ανθρακίτη. *Μακεδονικά*, 23(1), 134–147. <https://doi.org/10.12681/makedonika.334>

Η ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΑΠΟΦΑΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΟΡΙΣΤΙΚΗ «ΑΠΟΚΑΤΑΣΤΑΣΗ»
ΤΟΥ ΜΕΘΟΔΙΟΥ ΑΝΘΡΑΚΙΤΗ

Στὸν κώδικα Μητροπόλεως Καστοριάς 1665-1769 (Ἑθνικῆς Βιβλιοθήκης Ἑλλάδος 2753)¹ εἶναι καταχωρισμένο ἓνα πολὺ ἐνδιαφέρον συνοδικὸ γράμμα (εἰκ. 1) τοῦ πατριάρχῃ Κωνσταντινουπόλεως Ἱερεμία Γ' (1 Ἰουνίου 1725).

Πρόκειται γιὰ τὴ συνοδική ἀπόφαση ποὺ ἀποκαθιστᾷ τελικὰ τὸ Μεθόδιο Ἀνθρακίτη στὴν ἱεροσύνη καὶ στὸ διδασκαλικὸ τοῦ ἔργο, μέσσω δὲ τὰ πλάϊσια καὶ κάτω ἀπὸ τὸ κλίμα τῶν περιορισμῶν ποὺ ἐπιβάλλει ἡ ἐπίσημη ἐκκλησία ἐκεῖνα τὰ χρόνια.

Αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν πράξη, ποὺ εἶναι σχεδὸν ἄγνωστη² σ' ὅσους μέχρι τώρα ἀσχολήθηκαν μὲ τὶς δίκες καὶ καταδίκες τοῦ Ἀνθρακίτη (βλ. σημειώσεις), θὰ παρουσιάσουμε³ καὶ θὰ σχολιάσουμε στὸ σημείωμα ποὺ ἀκολουθεῖ.

-135-

σσ. 128-129

1 Ἰουνίου
1725, *ινδ. γ'*

*Ἦσον ἀπαράλακτον τῆς καθαιρέσεως τῶν μαθητῶν τοῦ Μεθοδίου*² Ἱερεμίας ἐλέω θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως νέας Ρώμης καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης.

1. Ὁ κώδικας παραμένει ἀδημοσίευτος¹ βλ. περιγραφή καὶ σύντομη περίληψη: Π. Τσαμίση, Ἡ Καστορία καὶ τὰ μνημεῖα της, Ἀθήναι 1949, 95-96, Φ. Βαφείδης, Κώδιξ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Καστορίας καὶ τινὰ ἐκκλησιαστικὰ βιβλία ἀποκείμενα ἐν τισὶ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῆς, «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» 20 (1900) 108-110, 123-125, 140-143, H. Gelzer, Der Patriarchat von Achrida, Lipsiae 1902, 82 κ.έ.

2. Μιὰ ἀπλὴ μόνον ἀναφορὰ σ' αὐτὴν κάνει ὁ Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, βίος, δρᾶσις, ἀνέκδοτα ἔργα, Ἰωάννινα 1953, ἐκδ. Ἡπειρωτικῆς Ἑστίας, 38-39. Ὅμως ἀντλεῖ ἀπὸ τὸ Φ. Βαφείδη (δ.π.).

3. α) Ἡ ἐκδοσις ποὺ ἐπιχειροῦμε εἶναι διπλωματικὴ¹ στὴ μεταγραφὴ διατηρεῖ πιστὰ τὴν ὀρθογραφίαν τοῦ χειρογράφου. Μόνο ἡ στίξη ἀποκαταστάθηκε κατὰ τὸ νόημα τῆς φράσεως. β) Ἡ ἐπιγραφόμενη σελίδωσις (128-129) εἶναι τοῦ κώδικα, ἐνῶ ἡ ἀρίθμηση τῆς πράξεως (135), κατὰ τὴ σειρά ποὺ ἀκολουθεῖ, εἶναι δική μας. γ) Ἡ μεταγραφὴ ὁλοκλήρου τοῦ κώδικα (147 σελίδες) ἔγινε ἀπὸ κοινὸν μὲ τὸν ἐξαίρετο συνάδελφο φιλόλογο καὶ φίλο Κώστα Σημαιοφορίδη, σημερινὸ βουλευτὴ Καστοριάς.

³ ὁ Μακαριώτατε ἀρχιεπίσκοπε τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν, καὶ πάσης Βουλγαρίας, καὶ μακαριώτατε ἀρχιεπίσκοπε πρώην Ἀχριδῶν καὶ προέδρε ⁴ Σισανίου Κῆρ κῆρ Ζωσιμᾶ, καὶ ἱερώτατοι μητροπολίται, ὅτε Φιλίππου πόλεως καὶ Σοφίας, ὁ μὲν ὑπέρτιμος καὶ ἑξαρχος Θράκης Δραγαβιτίας, ὁ δὲ καὶ ὑπέρτιμος, ⁵ καὶ ἱερώτατοι μητροπολίται καὶ θεοφιλέστατοι ἐπίσκοποι οἱ ὑπὸ τὸν θρόνον τῆς ἀγιωτάτης ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδος διατελοῦντες, καὶ ἐντιμότατοι κληρικοί, ⁶ εὐλαβέστατοι ἱερεῖς, καὶ χορησμοὶ ἄρχοντες, καὶ γέροντες τῶν αὐτῶν πολιτειῶν, χάρις εἴη ὑμῖν καὶ ἱεὴν ἀπὸ θεοῦ, καὶ παρ' ἡμῶν εὐχή, εὐλογία καὶ ⁷ συγχώρησις. Δηλοποιοῦμεν ὑμῖν ἅπασι διὰ τοῦ παρόντος, ὅτι ὁ ἐν ἱερομονάχοις διδάσκαλος κῆρ Μεθόδιος, ἅτε προλαβόντος τῆς ἡμετέρας ⁸ δόξης παρασφαλῆναι, καὶ τοῦ ὁρθοῦ φρονήματος τῆς καθ' ἡμᾶς ἀνατολικῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας παρατραπῆναι ὑποπτευθεὶς ἐκ τῶν ἐμφανισθέντων ⁹ ἡμῖν συγγραμμάτων καὶ τετραδίων αὐτοῦ, ἀπωδὰ καὶ ἀλλότρια τῆς ἀληθείας διεξιόντων, καντεῦθεν μηνυθεὶς ἀπαντήσαι πρὸς τὰ ὧδε σωματικῶς, καὶ ἀπολοῖ ¹⁰ γηθῆναι ἐπὶ συνόδου, ἐφ' οἷς κατηγορήθη, καὶ φανεῖς παρήκοος καὶ ὑπαίτιος, συνοδικῇ καθαιρέσει καθυπεβλήθη. Ἐλθὼν ἔπειτα ἐνταῦθα πρὸς τὴν ¹¹ καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν καὶ ἐν τῷ παρασταθῆναι ἐνώπιον τῆς ἡμῶν μετριότητος συνοδικῶς προκαθημένης, συνεδριαζόντων αὐτῇ τοῦ τε ¹² μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων συναδελφοῦ κῆρ Χρυσάνθου, καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς ἱερωτάτων συναδελφῶν ἀρχιερέων, καὶ ¹³ ὑπερτίμων, μετάνοιαν προβαλλόμενος καὶ συγγνώμην παρὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐλέους σὺν ἱκεσίᾳ λιπαρεστέρα ἐξαίτησάμενος, τὰ μὲν ἴδια ¹⁴ αὐτοῦ τετραδία καὶ συγγράμματα, ὥστε ἱκανοὺς χρόνους μετήρχετο καὶ ἐδίδασκεν οὐχ ὥς τῇ ἀληθείᾳ πρεσβεῖον αὐτὰ καὶ πιστεῖων, καθὼς ¹⁵ διατεινόμενος ἔλεγεν, ἀλλὰ μέχρι λόγον μόνον καὶ ψιλῆς διδασκαλίας παραδεχόμενος· ἐμφανισθέντα τηρικαῦτα εἰς μέσον πρῶτος αὐτὸς ¹⁶ ἀναθεματίσας κατέπτυνε καὶ κατήργησε, καὶ χερσὶν ἰδίαις τῷ πυρὶ παρέδωκέτα καὶ ἐξηφάνισεν ὡς βλασφημίας καὶ δυσσεβείας ἀπόζοντα ¹⁷. Πρὸς δὲ τὴν ἀπλανῆ τῆς ἀποστολικῆς ἐκκλησίας τρίβον, ἧς καὶ ἀπ' ἀρχῆς δυσχυρίζετο ἔχεσθαι ἐμπρόκτως, τότε παλινδρομήσας καὶ ἐξ ἔργου ¹⁸ τὴν πίστιν ἐπιδειξάμενος ἐξήγειρε καὶ ὁμολόγησε παρηγορία ὅτι φρονεῖ καὶ δοξάζει ἀπαράρτετα καὶ ἀκέραια, ὅσα δηλονότι ἡ καθ' ἡμᾶς ἀνα ¹⁹ τολικὴ ἀγία τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησία πρεσβεύει καὶ κρατεῖ ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως ἐγγράφων τε καὶ ἀγράφων ἀκραιφνῆ τῆς ὁρθοδοξίας δόγματα ²⁰ καὶ διδάγματα, ἥτινα ὁμολογίαν αὐτοῦ καὶ ἐγγράφως ἐξέδωκε περιέχουσιν ὅσα συνοδικῶς ἰδίως χεῖλεσαν ὁμολόγησε. Κατὰ τοῦτοις ²¹ ἄξιος συγγνώμης ἀναφανεῖς ἔτυχεν ἐκκλησιαστικῆς ἀθωώσεως καὶ ἐπανέλαβε τὸ ἐνεργοῦν τῆς ἱερατικῆς αὐτοῦ τάξεως. Καὶ ζητήσας ἄδειαν ²² ἀνεχώρησεν ἐνταῦθεν ἐπὶ τοιαύτῃ αὐτοῦ ἐπαγγελίᾳ καὶ ὑποσχέσει, καὶ παραγγελίᾳ συνοδικῇ τοῦ μηκέτι αὐτὸν μετέρχεσθαι καὶ παραδιδόναι ὁλοτελῶς ²³ τοῦ λοιποῦ ἐν οὐδενὶ καιρῷ καὶ τόλῃ τὰ κατέπνυστα ἐκεῖνα καὶ κατεγνω-

σμένα τετράδια, ἀλλὰ ἀπέχεσθαι τελείως αὐτῶν, καὶ ὥσπερ γάγγραιναν ἀποφυγάνειν²⁴ ὅλως ποτὲ τὴν χρῆσιν καὶ διδασκαλίαν ἐκείνων. Ἦδη μετὰ τὸ ἀποδημῆσαι αὐτὸν πρὸ καιροῦ ἱκανοῦ, καὶ διατρίβων ἐν τῇ πόλει Ἰωαννίνων, ἐρέθη καὶ διέ²⁵φημίσθη λόγος περὶ αὐτοῦ ὡς δῆθεν τῆς προτέρας ἔχειται ἀποθις κακοδοξίας, καὶ ταῦτά πάλιν ὁμολογεῖ καὶ πρεσβεύει, ἃ καὶ πρότερον φρονῶν ἐφωράθη, ²⁶ καὶ ἵππουλος δῆθεν καὶ πεπλασμένη ὑπῆρχεν ἦν ἐδόξατο μεταμέλειαν· ἐφ' οἷς καὶ δεινοπαθήσαντες βαρέως καὶ ἀνιαιρῶς διετέθημεν, ὅτι παρ' ἐλπίδας²⁷ ἐξέβη τὰ τῆς αὐτοῦ διορθώσεως. Ἀλλ' οὖν ἔφθασαν ἀποσταλεῖσαι κατὰ πόδας ἡμῖν ἐγγραφοῖτε καὶ ἀξιόπιστοι, ὑπογεγραμμένα παρὰ τοῦ²⁸ κατὰ τόπον ἀρχιερέως καὶ τῶν εὐρισκομένων αὐτοῦ διδασκάλων καὶ τῶν τῆς μητροπόλεως Ἰωαννίνων κληρικῶν καὶ ἀρχόντων τῆς αὐτῆς πολιτείας, αἵτινες²⁹ διαλαμβάνουσι καὶ φανεροῦσιν ἡμῖν, μετὰ πάσης βεβαιώσεως καὶ πληροφορίας, ὅτι ψευδῇ καὶ παθητικῇ ἀναντιρρήτως εἰσὶ, ὅσα ὕστερον³⁰ κατὰ τοῦ αὐτοῦ Μεθοδίου ἐλαλήθησαν καὶ ἠκούσθησαν. Αὐτὸς γὰρ ἀπαρομοιώτως ὀρθοδοξία καὶ τοῖς ἴχνεσι τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων³¹ καὶ διδασκαλιῶν ἀπαραιρέτως στοιχεῖ, καὶ τὰ ἐκείνων ὁμολογεῖ καὶ φρονεῖ, τῆς δέ γε διδασκαλίας τῶν ὧν ἐξεφάλυσε καὶ κατήργησε τετραδίων³² τελείως ἀπέχεται, καὶ μέχρι καὶ ἀπλοῦ λόγον ἀποδοκιμάζει τὴν ἐκείνων μεταχειρίσιν καὶ παράδοσιν, καθὼς ἀπαξ ὑπεσχέθη καὶ συνοδικῶς³³ παρηγγέλλη. Οὕτως οὖν τὴν ἀλήθειαν πληροφορηθέντες καλῶς καὶ βεβαιωθέντες ἀκολούθως ἐγράφαμεν δι' ἡμετέρου πατριαρχικοῦ³⁴ συνοδικοῦ γράμματος πεμφθέντος ἐκέισε εἰς Ἰωάννινα, παραγγεῖλαντες φυλάττεσθαι καὶ τηρεῖσθαι ἀσφαλῶς καὶ ἀνελλιπῶς ὅσα τῷ ἄνωθεν³⁵ κυρὸν Μεθοδίῳ ἐνετείλαμεν περὶ τῆς ἀποχῆς καὶ καταργήσεως τῶν τετραδίων αὐτοῦ ἐκείνων, δεδοκότες ἅδιαν αὐτῷ μετὰ κοινῆς³⁶ συνοδικῆς γνώμης τοῦ διδάσκειν καὶ παραδιδόναι εἰς θέλησιν ἐπηκόῳ τῶν προσφικόντων αὐτῷ μαθητῶν, μόνα τὰ ὑπὸ ἐξηγητῇ τῷ³⁷ κυρῷ Κορνελλεῖ ἐρμηνευόμενα τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας μαθήματα, τὰ καὶ ἐν τῇ πατριαρχικῇ σχολῇ ἐνταῦθα εἰς Κωνσταντινούπολιν³⁸ παραδιδόμενα, καὶ μηδεμιᾶς ἐξ αὐτοῦ λύμης τῇ ὀρθοδοξίᾳ προστριβομένης. Ἐκτὸς δὲ τῆς διδασκαλίας τῶν συνήθων τοῦ κυροῦ³⁹ Κορνελλέως αὐτοῦ συγγραμμάτων μηδεμίαν ἄλλων παράδοσιν ἀσυνήθους καὶ ξένης φιλοσοφίας τολμῆσαι ὅλως ποτὲ οὔτε τὸν ρη⁴⁰θέντα Μεθόδιον, οὔτε τινα τῶν μαθητευσάντων αὐτῷ. Τούτου χάριν καὶ διὰ τοῦ παρόντος αἰθις γράφοντες συνοδικῶς, γνώμῃ⁴¹ καὶ τοῦ μακαριωτάτου καὶ ἀγιωτάτου πατριάρχου Ἀντιοχείας κυρίου Σιλβέστρου, μετὰ καὶ τῶν περὶ ἡμῶς ἱερωτάτων ἀρχιερέων καὶ ὑπερτίμων⁴² τῶν ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητῶν ἡμῶν ἀδελφῶν καὶ συλλειτουργῶν, ἐντελλόμεθα ὑμῖν ἅπασιν, ἵνα τὰ μὲν προειρημένα συγγράμματα⁴³ καὶ τετράδια τὰ ἐπ' ὀνόματι τοῦ Μεθοδίου θρυλούμενα, ὡς ἀπ' ἐναντίας τῆς ἀληθείας ὀδεύοντα, καὶ τὴν ὀρθοτομίαν τῆς⁴⁴ εὐσεβείας διαστρέφοντα, καὶ διὰ τοῦτο κατάπτυστα—καὶ κατεγνωσμένα, καὶ ὑπὸ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ ἀναθεματισθέντα τε καὶ

καταργη/⁴⁵ θέντα, ὅποι δ' ἂν ἐπάρχωσί τε καὶ εὐρεθῶσι, πνίκανστα γένωνται, καὶ τῇ ἀφανείᾳ παραδοθῶσιν, ὡς ἀφανισμοῦ καὶ λήθης/⁴⁶ παντελοῦς ἄξια, ἵνα μὴ ἐξ αὐτῶν εὐκόλως ὑποσκελίζωνται καὶ ἐξαπατῶνται οἱ ἀμαθεῖς καὶ ἀπλούστεροι, μὴ δυνάμενοι ὑπ' /⁴⁷ ἀβελτηρίας τὸν ἐγκερκυμμένον δόλον κατανοῆσαι, καὶ φωρᾶσαι τὸν ἐνεσπαρμένον ἰόν, ἀλλὰ τῷ ἐπιπολαίῳ τοῦ γράμματος/⁴⁸ ταῖς αἰσθήσεσι ἀποκλεπτόμενοι, καὶ τυφλοῦ δίκην τῇδε κἀκεῖσε προσκώπτοντας, τὸ σκότος οἶνται φῶς καὶ τὸ ψεῦδος ὑπολαμ/⁴⁹βάνωσιν ὡς ἀλήθειαν καὶ τέλος αἰροῦνται τὸ χειρόν ἀντὶ τοῦ βελτίονος. Ὅσοι δὲ τῶν χρηματισάντων ἀκροατῶν τῷ ρηθέντι/⁵⁰ κυρίῳ Μεθοδίῳ διατρίβουσι καὶ ἐνρίσκονται ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ πολιτείαις ὧμῶν ταύταις, ἔχοντες εἰδῆσιν ἀκριβῆ τῆς συνοδικῆς ἡμῶν ταύτης ἀποφάσεως/⁵¹ καὶ παραγγελίας, εὐσεβοφρόνως διάγωσι τοῦ λοιποῦ καὶ πολιτείαν ἀποδεικνύουσιν ἀνετίληπτον καὶ ἀνωτέραν πάσης ὑπολήψεως πονηρᾶς, διάγοντες καὶ πολιτεν/⁵²όμενοι κατὰ τὸ ἦθος τῶν ἐκασταχόσε τὴν θύραθεν οπουδαζόντων παιδείαν χριστιανῶν. Καὶ μηδεῖς, ἐξ αὐτῶν τολμήσῃ ἢ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν μετελθεῖν, ἢ/⁵³ ἄλλωτινὶ παραδοῦναι, οὔτε ἐν φροντιστηρίῳ κοινῷ, οὔτε κατ' ἰδίαν τὰ προλαβόντως καταργηθέντα καὶ ἀπσकुβαλισθέντα ἐκεῖνα συγγράμματα/⁵⁴ καὶ τετράδια. Ἀλλ' ὅστις ἐξ αὐτῶν τῶν μαθητευσάντων τῷ Μεθοδίῳ πείραν ἱκανὴν τοῖς ἐν λόγοις δυνάμεως ἔχων ἀρμόδιος εἰς διδασκαλίαν,/⁵⁵ καὶ ἐπιστάσιαν σχολῆς καὶ τὸν αὐτὸν ἀφανῆ τὰγε εἰς ὀρθοδοξίαν, ἀνεπιλήπτως γνωρίζόμενος τὴν καὶ μαρτυρούμενος, ὀφείλει πρῶτον ὁ τοιοῦτος πρὸς /⁵⁶ τὴν καθ' ἡμᾶς τοῦ Χριστοῦ μεγάλην ἐκκλησίαν ἀνανεγκεῖν τὸν σκοπὸν αὐτοῦ διὰ κοινῆς ὧμῶν ἀναφορᾶς, καὶ ἀπεντεῦθεν ζητῆσαι τε καὶ λαβεῖν ἄδειαν/⁵⁷ τῆς διδασκαλίας καὶ παραδόσεως μόνων τῶν τοῦ Κορνθαλλέως φιλοσοφικῶν μαθημάτων. Ἄν δέ τινες ἐξ αὐτῶν ποτισθέντες καθάπαξ τὰ /⁵⁸ θολερὰ τῆς κακοδοξίας ῥάματα καὶ καθ' ἑξίν ἐν αὐτοῖς ποιωθέντες, καὶ καθάπερ [.....] ποιοῖν τινα βαρὴν τὴν ἐξ αὐτῶν βδελυρίαν κατὰ βάθος/⁵⁹ δεξάμενοι, ἀπαρადέκτως ἔχουσι πρὸς τὴν συνοδικὴν ἡμῶν ταύτην νοθεσίαν τε καὶ παραγγελίαν, καὶ ἀνεπιστροφως πρὸς διόρθωσιν καὶ μετάνωσιν,/⁶⁰ καὶ πάλιν φωραθῶσι τε καὶ ἐξελεγχθῶσι μεταχειριζόμενοι καὶ παραδιδόντες τὰ προειρημένα τετράδια, ἢ ἐν κοινῷ καὶ ἀναφανδόν, ἢ κατ' /⁶¹ ἰδίαν ἢ καὶ ἐν κρυπτῷ, αὐτοὶ τε οἱ διδάσκοντες, καὶ οἱ θέλοντες διδάσκεσθαι ταῦτα, καὶ οἱ τῶν τοιούτων υπερασπισταί—καὶ συνίστορες, ὁποίας ἂν /⁶² εἰσὶ τάξεως, καὶ ὅποιον βαθμοῦ, ἀφωρισμένοι εἴησαν ἀπὸ τῆς ἁγίας καὶ ὁμοουσίου καὶ ἀδιαιρέτου τριάδος, τοῦ ἐνὸς τῇ φύσει μόνου/⁶³ θεοῦ, καὶ κατηραμένοι καὶ ἀσυνχώρητοι καὶ ἄλντοι μετὰ θάνατον, καὶ τυμπανιαῖοι καὶ ταῖς πατρικαῖς—καὶ συνοδικαῖς ἀραῖς υπεύθυνοι/⁶⁴ καὶ τῷ αἰωνίῳ ἀναθέματι ὑπόδικοι, καὶ ἔνοχοι τοῦ πυρὸς τῆς γεαίνης, καὶ ἐξοσμένοι παντάπασι, καὶ ἀπόβλητοι τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας/⁶⁵ καὶ τῆς τῶν Χριστιανῶν ὁμηγύρεως. Ὑμεῖς δὲ οἱ προϋστάμενοι ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ταύταις ἀρχιερεῖς ὀφείλετε ἀγρόπνως ἐπὶ /⁶⁶ σκοπεῖν, καὶ φροντίζειν ἐπιμελῶς τοῦ

ἐξαλειφθῆναι τελείως ἐκ μέσου τὰ προειρημένα βλάσφημα καὶ τερατώδη τε-
 τραδία. Καὶ ὄντινα⁶⁷ φωράσῃτε τῶν ἀπάντων, καὶ βεβαίως γνῶτε μετὰ τὰς
 ἐκφωνηθείσας ἀρὰς ταύτας καὶ τὰ ἐκκλησιαστικά ἐπιτίμια, ἐπὶ τὸν ἴδιον πά-
 λιν⁶⁸ ἐπιστρέφοντα ἔμετον, καὶ ἡ φανερώς ἡ κρυφίως πρὸςβέοντα καὶ συ-
 νιστῶντα καὶ στέργοντα τὴν χρῆσιν τῶν εἰρημένων δυσεβδῶν⁶⁹ τετραδίων,
 ἀναγγέλλειν πρὸς ἡμᾶς ἐνταῦθα τὸ περὶ τούτου, ἐπὶ τῷ παιδευθῆναι τὸν τοιοῦ-
 τον κακόφρονα καὶ βασιλικῶς⁷⁰. Ὑμεῖς δὲ πάντες ὡς γνήσια τέκνα τῆς ἀνα-
 τολικῆς ἐκκλησίας ποιήσατε ὡς γράφομεν, ὑπακούσαντες τῇ πατρικῇ ἡμῶν⁷¹
 παραινέσει, καὶ ὁμοφώνως στέργοντες καὶ ἐνστερνιζόμενοι τὴν εὐσέβειαν ἐξ
 ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας, καὶ μετὰ πάσης ἐδλαβίας,⁷² προθυμίας—ὅπως ἔχοι-
 τε καὶ τὴν παρὰ θεοῦ εὐλογίαν, καὶ ἀξιοθείητε ὡς ὀρθόδοξοι καὶ τῆς βασιλείας
 τῶν οὐρανῶν ἐν Χριστῷ⁷³ Ἰησοῦ τῷ κυρίῳ ἡμῶν, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον
 ἔλεος καὶ ἡ εὐχὴ καὶ εὐλογία τῆς ἡμῶν μετριότητος εἴη μετὰ πάν⁷⁴ των ὑμῶν,
 ἀρκε⁷⁵ ἐν μηνὶ Ἰουνίῳ α' ἰνδικτιώνος γ'
⁷⁶† ὁ ἐλέφ θεοῦ πατριάρχης Ἀντιοχείας Σίλβεστρος συναποφαινόμεθα
⁷⁷† ὁ ἐλέφ θεοῦ ἀρχιεπίσκοπος τῆς πρώτης Ἰουστινιανῆς Ἀχριδῶν συνα-
 ποφαινόμεθα
⁷⁸† ὁ πρῶν Ἀχριδῶν καὶ πρόεδρος Σισανίου Ζωσιμῶς συναποφαινόμεθα
⁷⁹† ὁ Καισαρείας Νεόφυτος † ὁ Ἡρακλείας Καλλίνικος † ὁ Νικομηδείας Παῖσιος
⁸⁰† ὁ Χαλκηδόνος Νικόδημος † ὁ Κρήτης Γεράσιμος † ὁ Μονεμβασίας
 Γρηγόριος
⁸¹† ὁ Καστορίας Χρῦσανθος † ὁ Ἀγκιάλων Καλλίνικος † ὁ Χίου Δανιὴλ
⁸²† ὁ Παλαιῶν Πατρῶν Δανιὴλ † ὁ Δέρκων Νικόδημος † ὁ Μογλενῶν καὶ
 Μολεσχῶν Παρθένιος † ὁ Δαμαλῶν Κωνστάντιος

Ὁ πατριάρχης Ἱερεμίας¹ μετὰ τὸ συνοδικὸ τοῦτο γράμμα:

Α) Γνωστοποιεῖ στὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἀχριδῶν², στὸν πρῶν Ἀχρι-

1. Ἱερεμίας ὁ Γ'. Γίνεται διὸ φορές πατριάρχης: 1716-1726 καὶ 1732-1733. Πέθανε
 τὸ 1735. Τὸ 1722 καταδίκασε σὲ σύνδο τοὺς καινοτομίας τῆς Παπικῆς Ἐκκλησίας. (Βλ.
 Π. Χ ρ ὁ τ ο υ, Μεθοδίου Ἀνθρακίτης, βίος, δρᾶσις, ἀνέκδοτα ἔργα. Ἐκδ. Η. Ε., Ἰωάν-
 νινα 1953, 38. Ἀκόμη, Γ ε ν ν α δ ῖ ο υ, μητροπολίτου Ἡλίουπόλεως, Ἱερεμίας Γ', Μ.Ε.Ε.,
 τ. ΙΒ', 871).

2. 1725: Ἀρχιεπίσκοπος Ἀχριδῶν ὁ Ἰωάσαφ Β', ἀπὸ τῆ Μοσχόπολη, πρῶν μητρο-
 πολίτης Κορυτσᾶς. Ἐκλέγεται στίς 6 Φεβρουαρίου 1719 καὶ παραμένει στὸν ἀρχιεπισκο-
 πικὸν θρόνον, χωρὶς διακοπῆς, ὥς τὸ 1745, ὁπότε παραιτεῖται λόγῳ γήρατος. Πρόκειται γιὰ
 τὸν τελευταῖον ἀπὸ τοὺς σημαντικοὺς ἀρχιεπισκόπους, γνωστὸ γιὰ τὴ φιλομάθεια, τὸ ὀργα-
 νωτικὸ ταλάντο καὶ τοὺς σθεναροὺς τοῦ ἀγῶνες γιὰ τὴν αὐτονομία τῆς ἀρχιεπισκοπῆς.
 Εἶχε ν' ἀντιμετωπίζει ὀχι μόνον τοὺς Τούρκους, ἀλλὰ καὶ ὑποὺς συνωμοσίας ἀπὸ τὸν
 κύκλον τῶν Φαναριωτῶν. Ἐξάλλου παρέλαβε τὴν ἀρχιεπισκοπὴν σὲ ἄθλια οἰκονομικὴ κα-
 τάστασις. Συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς καὶ περιοχῆς τοῦ τὸν ὀνομάζουν «καλὸν καὶ ἄκλυστον
 ὄρμον τῆς Βουλγαρίας». (Βλ. Ι. S n e g a ρ ο ν, Ἱστορία Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀχρίδας
 (1394-1767, Σόφια 1932, τ. 2, 207-208, στὰ βουλγαρικά).

δών και πρόεδρο Σισανίου Ζωσιμά¹, στους μητροπολίτες και επισκόπους της αρχιεπισκοπής, καθώς και στους μητροπολίτες Φιλιππουπόλεως² και Σόφιας³, ότι: α) ο ιερομόναχος διδάσκαλος Μεθόδιος Ἀνθρακίτης πού παραπέμφτηκε παλιότερα σέ δική γιά ἑτεροδιδασκαλία καί ἑτεροδοξία ἀποκήρυξε ὁ ἴδιος τή διδασκαλία του, ἔσχισε τὰ τετράδιά του, δήλωσε μετάνοια καί πίστη στό ὀρθόδοξο χριστιανικό δόγμα καί ἔκανε σχετική ἔγγραφη ὁμολογία (στ. 13-20). β) Στή δική ἐκείνη δόθηκε ἐκκλησιαστική ἀθώωση καί ἱερατική ἀποκατάσταση στόν Ἀνθρακίτη (στ. 21). γ) Ὡστόσο, καταγγελίες ἀπό τὰ Γιάννινα ἀναφέρουν στόν πατριάρχη ὅτι, παρά τή μετάνοιά του ἐκείνη, ἐξακολουθεῖ νά πρεσβεύει καί νά διδάσκει τὰ ἴδια ἀκριβῶς πού πίστευε καί πρὶν (στ. 24-26). δ) Πρόλαβαν καί ἔφτασαν ὁμως ἔγγραφες ὁμολογίες, ἀπό τὸ μητροπολίτη⁴, δασκάλους, κληρικούς καί ἄρχοντες τῶν Ἰωαννίνων, πού ὑποστηρίζουν ὅτι οἱ καταγγελίες ἐκείνες εἶναι ψευδεῖς κι ἀνυπόστατες (στ. 27-32).

Β) Ἐντέλλεται: α) νά φροντίσουν, ὥστε νά καίγονται ἢ νά καταστρέφονται τὰ τετράδια (συγγράμματα) τοῦ Ἀνθρακίτη, ἂν ὑπάρχουν ἀκόμη στίς ἐπαρχίες τους (στ. 40-45), β) νά ἐπιτρέπουν, τόσο στόν ἴδιο, ὅσο καί στοὺς μαθητές του, τή διδασκαλία μαθημάτων μόνο τῆς περιπατητικῆς φιλοσοφίας, κατὰ τὸν τρόπο πού καθιέρωσε ὁ Θεόφιλος Κορυθαλλέας στήν Πατριαρχική Σχολή Κωνσταντινουπόλεως (στ. 35-40), γ) νά ἐπιβλέψουν, ὥστε, ἂν κάποιος θελήσει νά διδάξει ἢ σέ κάποιο σχολεῖο ἢ κατ' ἰδίαν, νά υποβάλλει σχετική ἀναφορά διὰ τοῦ μητροπολίτη του, προκειμένου νά τοῦ

1. Μνημονεύεται καί στήν πράξη 27, σελ. 22 (1668) τοῦ κώδικα (καταδίκη τοῦ ιερομόναχου Γεράσιμου Παλλαδά). Τήν περίοδο τῆς ἀρχιερατείας του στήν ἐπισκοπὴ Σισανίου καί Σιατίστης, ἡ Σιάτιστα γίνεται κέντρο σπουδῶν, ὅπου σπουδάζουν πολλοὶ νέοι ἀπὸ τὴν Καστοριά. Ἀπὸ κεῖ συνεχίζουν ἀνώτερες σπουδές στήν Πατριαρχικὴ Ἀκαδημία Κωνσταντινουπόλεως καί στὴ συνέχεια στὴ Βενετία. (Βλ. Γ. Κουρνούτου, Σχολεῖα τῆς τουρκοκρατουμένης Καστορίας, «Γέρας Ἀντῶν. Κεραμοπούλλου», Ἀθήναι 1953, 426-468. Γιά τὸ Ζωσιμά βλ. καί Ν. Πανταζόπουλου, Κώδιξ Μητροπόλεως Σισανίου καί Σιατίστης, ΙΖ'-ΙΘ' αἰ., τευχ. Α', Θεσσαλονίκη 1974, ιζ'-κζ').

2. 1725: μητροπολίτης Φιλιππουπόλεως ὁ Καλλίνικος (1711-1725), διαπρεπὴς γιά τὴν παιδεία καί τὴν ἀρετὴ του. Ὁ τίτλος τοῦ ἀρχιερέα ἦταν: «Πανιερώτατος καί θεοπρόβλητος μητροπολίτης τῆς ἀγιωτάτης μητροπόλεως Φιλιππουπόλεως, ὑπέρτιμος δὲ Ἐξαρχος Θράκης Δραγοβιτίας». (Κ. Μυρτ. Ἀποστολίδης, Φιλιπούπολις. Μ.Ε.Ε., τ. ΚΓ', 951-958).

3. Γιά τὸ 1725 ἀκριβῶς δὲ μαρτυρεῖται μητροπολίτης Σόφιας. Πιθὰνὸ νά εἶναι ὁ Ἀναστάσιος, πού κατὰ τίς μαρτυρίες πού ἔχουμε, ἀρχιερατεύει: τὸ 1721, Αὐγουστο 1723, Φεβρουάριο 1735, Ἰανουάριο 1738. (Βλ. Ἀ. Μιχαήλ φ. λ. Σόφια, «Θρησκευτικὴ καί Ἠθικὴ Ἐγκυκλοπαίδεια», τ. 11, 312-317).

4. 1725: Μητροπολίτης Ἰωαννίνων ὁ Ἱερόθεος Α' Ράπτης (1714-1735). (Βλ. Β. Ἀττίσης, Ἐπισκοπικοὶ κατὰλογοὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπ' ἀρχῆς μέχρι σήμερον, ἐν Ἀθήναις 1975, 102).

δοθεῖ ἡ σχετική ἄδεια (στ. 54-57), δ) νὰ καταγγείλουν ὅποιον κάνει χρῆση τῶν «ἀσεβῶν» τετραδίων τοῦ Ἀνθρακίτη, γιὰ νὰ τιμωρηθεῖ καὶ «βασilikῶς», μὲ ποινὴ δηλαδὴ ποὺ ἐπιβάλλει τὸ κράτος (ὁ σουλτάνος) (στ. 67-69).

Ἀπὸ τοὺς δύο πατριάρχες, Ἱεροσολύμων Χρύσανθο¹ καὶ Ἀντιοχείας Σίλβεστρο², ποὺ σημειώνεται ὅτι ἦταν παρόντες, ὑπογράφει μόνον ὁ δευτέρος.

Πρέπει νὰ σημειώσουμε ὅτι ἡ πατριαρχικὴ αὐτὴ ἐπιστολὴ διαφωτίζει ἀρκετὰ σημεῖα ἀπὸ τὴ ζωὴ³ καὶ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἀνθρακίτη. Παράλληλα δίνει καὶ μία εἰκόνα τῶν ταλαιπωριῶν του ἀπὸ τὸ 1723, ὅποτε ἡ ὑπόθεσις Ἀνθρακίτη κρίθηκε σὲ ἐπίσημες συνοδικὲς δίκες (βλ. παρακάτω) ὡς τὸ 1725.

α) *Τὸ ἱστορικὸ τῆς δίωξης τοῦ Ἀνθρακίτη στὰ βασικά του σημεῖα*: «μηνυθεῖς ἀπαντῆσαι...ἐλθὼν ἐπειτα ἐνταῦθα...» (στ. 9-10). Στὸ σημεῖο τοῦτο ἐννοεῖται ἡ συνοδικὴ καταδίκη⁴ τοῦ Ἀνθρακίτη, τῆς 23 Αὐγούστου 1723, ποὺ τὸν καθαιρεῖ ἀπ' τὴν ἱεροσύνη καὶ τοῦ ἀπαγορεύει ν' ἀσκεῖ τὸ διδασκαλικὸ ἔργο. Στὴ δίκη ἐκείνη δὲν μποροῦσε νὰ παραστεῖ ὁ Ἀνθρακίτης λόγω ἀσθενείας, φτώχειας καὶ γήρατος⁵. Ὅμως, ὕστερ' ἀπὸ τρεῖς μῆνες,

1. Εἶναι ἀνεπιβίως τοῦ πατριάρχου Ἱεροσολύμων Δοσιθέου. Σπούδασε στὴν Κωνσταντινούπολη, στὸ Πατάβιο Ἰταλίας (θεολογία, φιλολογία), στὸ Παρίσι (μαθηματικά, ἀστρονομία). Διετέλεσε πατριάρχης Ἱεροσολύμων ἀπὸ τὸ 1703 ὡς τὸ 1731. Ὑπῆρξε θερμὸς ὑποστηρικτὴς τῆς παιδείας τοῦ Γένους καὶ ὑπερασπιστὴς τῆς Ὀρθοδοξίας ἐναντι τῶν Δυτικῶν. Προκάλεσε καὶ ἐκδοσιὰ σουλτανικῶν διαταγμάτων εὐεργετικῶν γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Ἐξέδωσε πολλὰ ἔργα, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ τοῦ θείου του Δοσιθέου, Περὶ τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις πατριαρχευσάντων, Βουκουρέστιον 1715.

2. Πατριάρχης Ἀντιοχείας ἀπὸ τὸ 1724 ὡς τὸ 1766. Διεξήγαγε σκληροὺς ἀγῶνες κατὰ τῆς παπικῆς προπαγάνδας.

3. Εἶναι περὶ τὸ νὰ κάνουμε ἐδῶ λόγος γιὰ τὸ βίος, τὶς σπουδές, τὸ διδακτικὸ καὶ συγγραφικὸ του ἔργο. Ἡ βιβλιογραφία ποὺ ἔχουμε δὲν ἀφήνει περιθώρια γιὰ κάτι τέτοιο. Βλ. τὴν ἐκτεταμένη ἐργασία τοῦ Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, δ.π., Τοῦ Ἰδίου, Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια», τ. 2, 790-794. Βλ. καὶ τὶς παλιότερες μελέτες: Π. Ἀρβαντινοῦ, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, «Πανδώρα ΙΑ' (1860-1861) 86-89, καὶ Χ. Παπαδόπουλου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, «Θεολογία» 4 (1926) 10-17.

4. Βλ. τὴ σχετικὴ συνοδικὴ ἀπόφασις, Ν. Πανταζοπούλου, Κώδις Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης, ΙΖ' - ΙΘ' αἰ., Θεσσαλονίκη 1974, 123-126 (λείπει μόνον ἓνα μικρὸ μέρος ἀπὸ τὴν ἀρχή), καὶ Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, δ.π., 29-34.

5. Ἄλκ. Ἀγγέλου, Ἡ δίκη τοῦ Μεθοδίου Ἀνθρακίτη (ὡπως τὴν ἀφηγεῖται ὁ ἴδιος), «Ἀφιέρωμα εἰς τὴν Ἠπειρον. Εἰς μνήμην Χρίστου Σούλη (1892-1951)», Ἀθήναι 1956, (168-182), 175. Π. Χρήστου, Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια», δ.π., 792, καὶ Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, δ.π., 27. Βλ. καὶ Χ. Παπαδόπουλου, δ.π.

Νοέμβριος 1723, συνέρχεται καὶ πάλι τὸ συνοδικὸ δικαστήριον τοῦ Πατριαρχείου, μὲ τὴν παρουσία, αὐτῇ τῇ φορᾷ, τοῦ Ἀνθρακίτη. Ἡ ἀπόφασις τὸν ἀποκαθιστᾷ στὴν ἱεροσύνη καὶ στὸ διδασκαλικὸ ἔργο, τὸν ὑποχρεώνει ὁμως ν' ἀκολουθεῖ ὑπαρέγκλιτα τῇ γραμμῇ τοῦ Πατριαρχείου στὰ μαθήματα καὶ στὰ συγγράμματά του¹. Γιὰ ἕναν ἄνθρωπον τοῦ πνευματικοῦ ἀναστήματος τοῦ Ἀνθρακίτη, πρόκειται στὴν οὐσία γιὰ καταδίκη.

Ἔτσι, ἡ τελικὴ ἀποκατάστασις τοῦ Ἀνθρακίτη, γιὰ τὴν ὁποία τὰ μέχρι τώρα στοιχεῖα ἦταν ἐλάχιστα², πραγματοποιεῖται μὲ αὐτὴν ἐδῶ τὴν ἀπόφασιν (1725). Εἶναι ὁμως βέβαιον ὅτι συστοιχίζεται ἀπόλυτα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς προηγούμενης (Νοέμβ. 1723). Τὸ μαρτύριόν του ὁμως δὲν περιορίζεται σ' αὐτὲς τὶς δύο συνοδικὰς ἀποφάσεις-καταδίκας (Αὐγούστου 1723 μὲ τὴν ἀπουσία του, Νοεμβρίου 1723 μὲ τὴν παρουσία του). Πρὶν ἀπ' αὐτὰς ἔχουμε δύο ὁμολογίες πίστεως: τὴ μιά³ σὲ τοπικὴ σύνοδο τῆς Καστοριᾶς ἐνώπιον τοῦ ἀρχιεπισκόπου Ἀρχιδῶν Ἰωάσαφ, στίς 22 Ἰουλίου 1723. Τὴν ἄλλη⁴ στὰ Γιάννινα, ἀρχὲς Αὐγούστου 1723, ἐνώπιον τῶν προκρίτων, προκειμένου ν' ἀναλάβει τὴ διεύθυνση τῆς σχολῆς Γκιούμα.

Συνολικὰ ἔχουμε γιὰ τὸν Ἀνθρακίτη: Δύο ὁμολογίες πίστεως (Καστοριᾶς-Ἰωαννίνων) καὶ τρεῖς συνοδικὰς ἀποφάσεις (Αὐγουστος 1723, Νοέμβριος 1723, 1725 ἀποκατάστασις).

1. Γιὰ τὴ β' αὐτῇ δίκῃ (Νοέμβριος 1723) βλ. τὴ διεξοδικὴ μελέτη τοῦ Ἀλκ. Ἀγγέλου, δ.π., Λεπτομερὴ στοιχεῖα γιὰ τὴ διαδικασία τῆς δίκης καὶ πλήρη εἰκόνα τοῦ κλίματος ποὺ ἐπικρατοῦσε σ' αὐτὴ μᾶς δίνει ἡ ἐπιστολὴ τῆς 30 Νοεμβρίου 1723. Τὴ στέλνει ὁ Ἀνθρακίτης ἀπὸ τὴν Κωνσταντινούπολη, μετὰ τὴ δίκην, σὲ φίλους του προεστούς τῶν Ἰωαννίνων. Βλ. Ἀλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 170-173 (αὐτοῦσια τὴν ἐπιστολὴν). Ἀκόμη, Π. Ἀραβαντινοῦ, δ.π., καὶ Γ. Κουρνούτου, δ.π. Γιὰ τὶς δύο αὐτὰς συνοδικὰς δίκας (Αὐγουστος καὶ Νοέμβριος 1723) βλ. καὶ Δ. Χατζῆ, Τὸ κείμενον τῆς ὁμολογίας τοῦ Μεθοδίου Ἀνθρακίτη, «Ἑλληνικά» 15 (1962) 296-306 (στὴ σ. 305).

2. Ἀλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 182. Ἀκόμη: Δ. Χατζῆ, δ.π., 306, Γ. Κουρνούτου, δ.π., Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, δ.π., 38-39 (δέχεται, ἐντελῶς ἀβάσιμα, ὅπως ἔδειξε ὁ Χατζῆς, ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Ἀνθρακίτη ἐγίνε ἀπὸ τοπικὴν σύνοδον τῆς Καστοριᾶς καὶ ὄχι ἀπὸ συνοδικὸ δικαστήριον τοῦ Πατριαρχείου). Βλ. καὶ Χ. Παπαδοπούλου, δ.π., ποὺ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀποκατάστασις τοῦ Ἀνθρακίτη ἐγίνε τὸ 1726 (καὶ ὄχι τὸ 1725, ἀποψη ποὺ δὲν εἶναι σωστή, ὅπως ἔδειξε ὁ Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 38).

3. Βλ. ὅλη τὴν ὁμολογίαν, Δ. Χατζῆ, δ.π., 296-300.

4. Δ. Χατζῆ, δ.π., 305, Π. Χρήστου, Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια», τ. 2, 792, Ἀλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 175, Γ. Κουρνούτου, δ.π., 461.

β) *Τὸ δίκτυο καὶ τὸ εἶδος τῶν εἰς βάρος του καταγγελιῶν*: «δηλοποιοῦμεν ὑμῖν ἅπασιν...διεξιόντων» (στ. 7-9).

Ἡ μέχρι τότε ἐρευνα ἐδείξε ὅτι ὅλες οἱ καταγγελίες εἰς βάρος τοῦ Ἀνθρακίτη δὲν ἦταν παρὰ μόνο σκευωρίες καὶ συκοφαντίες. Τὸ δίκτυο καταγγελιῶν ξεκινᾷ ἀπὸ τὴν Καστοριά (γι' αὐτὸ ἄλλωστε καὶ ἡ πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ ἀπευθύνεται στὸν ἀρχιεπίσκοπο Ἀχρίδων). Ἐκεῖ ὁ Ἀνθρακίτης διδάσκει στὴ σχολὴ Γ. Κυρίτση περισσότερο ἀπὸ 10 χρόνια¹, λίγο μετὰ τὴν ἐπιστροφή του ἀπὸ τὴ Βενετία². Οἱ σκευωρίες τὸν ἀκολουθοῦν καὶ στὴ Σιάτιστα, ὅπου παραμένει καὶ διδάσκει γιὰ λίγο³, καὶ ὁλοκληρώνονται στὴν πατρίδα του, τὰ Γιάννινα⁴. Ἐκεῖ περνᾷ τὸ ὑπόλοιπο τῆς ζωῆς του⁵.

Ἐγκέφαλος τῆς ὅλης συκοφαντικῆς ἐκστρατείας θεωρεῖται, καὶ εἶναι ἀναμφισβήτητα, ὁ ἱερομόναχος Ἱερόθεος Ἱβηρίτης⁶. Φτάνει στὴν Καστοριά

1. Κατὰ τὸν Κουρνοῦτο, ὁ.π., ἀπὸ τὸ 1710, τὸν Π. Χρήστου, στὸ διάστημα 1711-1722 (Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια», τ. 2, 791). Ὁ Ἰδιος στὴν ἄλλη του ἐκτενὴς ἐργασία (Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 11-12) δέχεται, μάλλον ἀβάσιμα, ὅτι ὁ Ἀνθρακίτης ἀναλαμβάνει τὴ διεύθυνση τῆς σχολῆς Γεωργ. Καστριώτη (δχι Γ. Κυρίτση) ἤδη ἀπὸ τὸ 1708. Τὴ γνώμη του στηρίζει στὸ γεγονός ὅτι ἡ ἱδρυσις τῆς σχολῆς Καστριώτη συμπίπτει μὲ τὴν ἐπιστροφή του Ἀνθρακίτη (1708), ἀλλὰ καὶ στὴν ὑπόθεσις ὅτι οἱ δύο αὐτοὶ συνδέθηκαν, ἴσως, μὲ δεσμὸς φιλίας στὴ Βενετία. Τέλος, κατὰ τὸ Δ. Χατζῆ, ὁ.π., 306, ὁ Ἀνθρακίτης παραμένει στὴν Καστοριά ὡς τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1721, ἄγνωστο ἀπὸ τότε.

2. Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 9. Ὁ Ἀνθρακίτης σπουδάζει στὴ Βενετία καὶ παράλληλα ἀσθεῖ τὰ καθήκοντα τοῦ ἐφημερίου στοῦ ναοῦ Ἀγ. Γεωργίου, ἀπὸ τὸ 1697 ὡς τὸ 1708.

3. Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 12-13: ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 1720 ὡς τὸ 1722 (δὲν προσδιορίζεται ποῖον μῆνα ἀκριβῶς). Δ. Χατζῆ, ὁ.π., 306: ἀπὸ τὸν Ὀκτώβριον 1721 μέχρι τέλους Ἰουλίου 1723. Ὁ Ἰδιος ὑποστηρίζει ὅτι ἐκεῖ (Σιάτιστα) βρῆκε τὸν Ἀνθρακίτη ἢ κλήση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου νὰ παρουσιαστῇ καὶ ν' ἀπολογηθῇ. Ἀντὶ νὰ πάει, ὅμως, στὴν Κωνσταντινούπολη, πῆγε στὴν Καστοριά, ὅπου, σὲ τοπικὴ σύνοδο, δίνει τὴν ἀ' ὁμολογία πίστεως στῆς 22 Ἰουλίου 1723.

4. Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 27. Δέχεται, μάλλον ἀβάσιμα, ὅτι ὁ Ἀνθρακίτης πῆγε στὰ Γιάννινα τέλος τοῦ 1722. Ὁ Ἰδιος ὅμως στὴν ἄλλη του ἐργασία (Ἀνθρακ. Μεθ., «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια», τ. 2, 791) ἀναφέρει ὡς ἔτος μετάβασης στὰ Γιάννινα τὸ 1723. Τέλος, πρέπει νὰ θεωρήσουμε ὀρθὴ τὴν ἄποψιν τοῦ Δ. Χατζῆ (ὁ.π., 305) ὅτι ἡ μετάβασις αὐτὴ γίνεται ἀρχὴς Αὐγούστου 1723. Τότε ἀκριβῶς δίνεται καὶ ἡ β' ὁμολογία πίστεως τοῦ Ἀνθρακίτη ἐνώπιον τῶν προκρίτων τῆς πόλεως. Βλ. καὶ Ἀλκ. Ἀγγέλου, ὁ.π., 175, τὴν ἴδια ἄποψιν.

5. Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 13-14: 1722-1725: διευθυντὴς στὴ σχολὴ Γκιουμά, 1725-1736: διευθυντὴς Ἐπιφανείου σχολῆς. Πιθαίνει πρὸ τοῦ 1749.

6. Γιὰ τὶς σχέσεις Ἀνθρακίτη-Ἱερόθεου, τὶς πλεκτάνες καὶ τὴν ἔκτασι τῶν σκευωριῶν τοῦ δευτέρου, βλ. Σωφρονίου Εὐστρατιάδη, Ἱερόθεος Πελοποννήσιος ὁ Ἱβηρίτης καὶ Μεθόδιος ὁ Ἀνθρακίτης ὁ ἐξ Ἰωαννίνων, «Ρωμανὸς ὁ Μελωδός», τ. Α', Παρίσι 1932, 257-315.

στά 1719¹, παρακολουθεῖ μαθήματα τοῦ Ἀνθρακίτη καί, μάλιστα, φιλοξενεῖται² ἀπ' αὐτόν. Ἐπειδὴ ὁμως νιώθει παραγκωνισμένος, τὸν κατηγορεῖ γιὰ *ἐτεροδιδασκαλία καὶ ἐτεροδοξία*³. Τὶς σκευωρίες τοῦ ἀντιλαμβάνονται καὶ οἱ ἴδιοι οἱ Καστοριανοὶ ἄρχοντες: ἐκτιμώντας σωστά τὴν προσφορὰ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Ἀνθρακίτη, διώχουν ἀπὸ τὴν πόλιν τοὺς τὸν Ἱερόθεο ὡς *ταραχοποιὸν*⁴. Αὐτὸς μὲ τὴ σειρά του, γιὰ νὰ ἐκδικηθεῖ, καταφεύγει στὴν Κωνσταντινούπολη καὶ παρουσιάζει τὰ τετράδια διδασκαλίας τοῦ Ἀνθρακίτη σὲ κληρικούς, ἱεράρχες καὶ δασκάλους⁵. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ πατριαρχικὴ ἐπιστολὴ ἀναφέρει (στ. 8-9): «ὕποπτευθεὶς ἐκ τῶν ἐμφανισθέντων ἡμῖν συγγραμμάτων καὶ τετραδίων αὐτοῦ *ἀπωδὰ καὶ ἀλλότρια τῆς ἀληθείας διεξιόντων*».

Ἔτσι ἀκριβῶς προκαλοῦνται οἱ δύο παραπάνω δίκες καὶ καταδίκες τοῦ Ἀνθρακίτη σὲ δύο ἀπαντῶντες συνόδους (Αὐγουστος καὶ Νοέμβριος 1723)⁶. Ἐξάλλου καὶ σ' ὅλη τὴ Μακεδονία καὶ Θεσσαλία γενικὴ ἦταν ἡ δυσαρέσκεια διδασκάλων καὶ ἱερωμένων ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ Ἀνθρακίτη⁷.

Ἀπὸ τὴν περικοπή, τώρα, ποὺ ἀπομονώσαμε (στ. 7-9), φαίνεται καθαρὰ τὸ εἶδος τῆς καταγγελίας τοῦ Ἱερόθεου καὶ τῶν ὁμοίων του⁸. Παρέκκληση α) ἀπὸ τὴν ὀρθοδοξία⁹, β) ἀπὸ τὴν καθιερωμένη, καὶ μόνη παραδεκτὴ ἀπὸ

1. Γ. Κουρνούτου, δ.π.

2. Γ. Κουρνούτου, δ.π.

3. Γ. Κουρνούτου, δ.π.

4. Γ. Κουρνούτου, δ.π., "Α λ κ. Ἀ γ γ έ λ ο υ, δ.π., 174, Π. Χ ρ ή σ τ ο υ, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 26.

5. "Α λ κ. Ἀ γ γ έ λ ο υ, δ.π., 178, Π. Χ ρ ή σ τ ο υ, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 26-27.

6. "Α λ κ. Ἀ γ γ έ λ ο υ, δ.π., 174-176.

7. Π. Χ ρ ή σ τ ο υ, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 26.

8. Γιὰ τοὺς ἄλλους παράγοντες τῶν καταγγελιῶν καὶ τῆς δίκης βλ. "Α λ κ. Ἀ γ γ έ λ ο υ, δ.π., 177-178, καὶ Π. Χ ρ ή σ τ ο υ, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, δ.π., 34.

9. "Ο "Α λ κ. Ἀ γ γ έ λ ο υ, δ.π., 178-179, παρατηρεῖ ὅτι ὁ Ἱερόθεος, γιὰ ν' αὐξήσει τὶς πιθανότητες καταδίκης, ἐνῶ ἀρχικὰ κατήγγειλε τὸν Ἀνθρακίτη γιὰ ἐτεροδοξία (ἀρνηση Ὀρθοδοξίας), στὴ δίκην τὸν κατηγόρησε καὶ γιὰ ἐτεροδιδασκαλία (διδασκαλία τῶν «θύραθεν» μαθημάτων, ἰδιαίτερα τῶν ἐπιστημονικῶν ἀπόψεων τοῦ Καρτεσιῶν καὶ Μαλεβραγγίου, πὺρ παράλληλα ἀνέπτυξαν καὶ φιλοσοφικὲς-θεολογικὲς θέσεις. Βλ. καὶ Π. Χ ρ ή σ τ ο υ, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 23). Κατὰ τὸν Π. Ἀ ρ α β α ν τ ι ν ὸ, δ.π., 87, ἡ Ἱ. Σύνοδος ἔκαψε τὰ τετράδια «ἐπὶ περιορισμῷ καὶ παραδειγματισμῷ» τῶν φιλοσοφούντων.

Ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν ἐτεροδοξία τοῦ Ἀνθρακίτη διατυπώθηκαν διαφορετικὲς γνώμες ἀπὸ τοὺς νεότερους: Κατὰ τὸ Χ. Παπαδόπουλο, δ.π., καὶ Π. Ἀ ρ α β α ν τ ι ν ὸ, δ.π., ὁ Ἀνθρακίτης εἶναι ὁπαδὸς τοῦ Μολίνου, τοῦ αἰρεσιάρχου τῆς Δ. Ἐκκλησίας ποὺ καταδίκασε ἡ Ἱ. Ἐξέταση. Κατὰ τὸν Π. Χ ρ ή σ τ ο υ, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 26-27, ὁ Ἀνθρακίτης καταγγέλθηκε ὡς ὁπαδὸς τοῦ Μαλεβραγγίου, ἀλλὰ καταδικάστηκε, ἀπὸ ἄγνοια καὶ σύγχυση, ὡς ὁπαδὸς τοῦ Μολίνου, ἂν καὶ ἡ διδασκαλία τοῦ τελευταίου συμ-

τὸ Πατριαρχεῖο, ἀριστοτελικὴ φιλοσοφία, ὅπως ὄρισε νὰ διδάσκεται στὴν Πατριαρχικὴ Σχολὴ Κωνσταντινουπόλεως ὁ Θεόφ. Κορυδαλλέας. Αὐτὸ τουλάχιστο δείχνει παρακάτω (στ. 36-38) ἡ ἐπιστολὴ τοῦ πατριάρχου, ποὺ ἐπιτρέπει καὶ ἐπιβάλλει τὴ διδασκαλίαν μόνο αὐτοῦ τοῦ συστήματος. Βλέπουμε λοιπὸν πὼς καὶ ἡ διδασκαλία τῶν πέραν τοῦ Ἀριστοτέλη «θύραθεν» μαθημάτων¹ ἔδωσε ἀρκετὰ στοιχεῖα κατηγορίας εἰς βάρος τοῦ Ἀνθρακίτη².

γ) *Μιὰ φωτεινὴ παρένθεσις*: «τοῦ τε μακαριωτάτου, καὶ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἱεροσολύμων συναδελφοῦ Κυρ Χρυσάνθου...» (στ. 12).

Ὁ φωτισμένος πατριάρχης Ἱεροσολύμων Χρυσάνθος Νοταρὰς ἦταν ὁ μόνος ποὺ ὑποστήριξε³ τὸν Ἀνθρακίτη στὴ δίκη τοῦ Νοεμβρίου 1723. Προσέκρουσε ὅμως στὴν τυφλὴ ἐμπάθεια⁴ τῶν συνέδρων καὶ τοῦ μαινόμενου ὄχλου, γι' αὐτὸ καὶ δὲν μπόρεσε ν' ἀποτρέψει τὴν καταδίκη του.

Ἡ στάσις τοῦ Χρυσάνθου σ' αὐτὴ τὴ δίκη ὑπακούει, βέβαια, στὴν ἀνὰ τερὴν καὶ εὐρύτερην ἀντίληψίν του γιὰ τὴν παιδείαν καὶ τὴν πνευματικὴ ἀφύπνισιν τοῦ Γένους⁵. Ἑρμηνεύεται, ὅμως, καὶ ὡς συμπαράστασις στὸν παλιὸ του φίλον Μεθόδιο, μὲ τὸν ὁποῖο συνδέεται ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τῶν σπουδῶν τους στὴ Βενετία⁶.

δ) *Σκευωρίας συνέχεια*: «ἤδη μετὰ τὸ ἀποδημῆσαι... ἐλαλήθησαν καὶ ἠκούσθησαν» (στ. 24-30).

φανεῖ, σὲ γενικὲς γραμμές, μὲ τὴν ὀρθόδοξον πίστιν. Τὴν ἄποψιν αὐτὴ ἀναιρεῖ ὁ Ἀλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 168-169, σημ. 1.

1. Γιὰ τίς σπουδές, τὸ διδακτικὸ, ἐπιστημονικὸ ἔργο τοῦ Ἀνθρακίτη καὶ τὰ συγγράμματά του, βλ. Π. Χρήστου, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 7-8, 11-25, 40-79, τοῦ Ἰδίου, Ἀνθρακίτης Μεθόδιος, «Θρησκευτικὴ καὶ Ἠθικὴ Ἑγκυκλοπαίδεια», τ. 2, 790-794.

2. Στὴν ἐπιστολὴν τοῦ πρὸς τοὺς φίλους προσετοῦς Γιαννιώτες (30 Νοεμβρίου 1723) διαμαρτύρεται ὅτι δικάστηκε ὡς φιλόσοφος καὶ ὄχι ὡς χριστιανός. Ἀλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 170-173. Ὁ Γ. Κουρνούτου, δ.π., δέχεται ὅτι ἡ διδασκαλία τοῦ Ἀνθρακίτη ἦταν πλατωνίζουσα, ὅπως καὶ τοῦ Μαλεβραγχίου. Γι' αὐτὸ ἀκριβῶς καὶ προκάλεσε τὴν ὀργὴν τοῦ Πατριαρχείου, ποὺ ἀναγνώριζε μόνο τὸν Ἀριστοτέλη.

Γενικά, γιὰ τὸ συντηρητικὸ καὶ ἐπιφυλακτικὸ κλίμα ποὺ ἐπικρατεῖ στοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας ἀπέναντι σὲ κάθε νεωτεριστικὴ διδασκαλία, βλ. Ἀλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 179-180, καὶ Κ. Δημαρᾶ, Νεοελληνικὸς Διαφωτισμός, ἐκδ. Ἑρμῆς, Ἀθήνα 1977.

3. Βλ. Ἀλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 170-173, τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ἀνθρακίτη τῆς 30 Νοεμβρίου 1723.

4. Ἀλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 170-173.

5. Ἀλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 177 σημ. 4. Βλ. καὶ Π. Τσαμίση, δ.π., 75-77 καὶ 222, Γ. Κουρνούτου, δ.π., γιὰ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Χρυσάνθου στὸ πρόβλημα τῶν σχολειῶν τῆς Καστοριάς καὶ τῆς παιδείας, γενικά, τοῦ Γένους.

6. Ἀλκ. Ἀγγέλου, δ.π., 177, Γ. Κουρνούτου, δ.π., 445.

Μετά τή συνοδική απόφαση τοῦ Νοεμβρίου 1723, ὁ Ἀνθρακίτης ἐπιστρέφει στὰ Γιάννινα, ὅπου ἀσκεῖ καί πάλι τὸ ἔργο τοῦ ἱερομονάχου καί τοῦ δασκάλου, μ' ὅλους τοὺς περιορισμοὺς ποὺ τοῦ ἐπιβλήθηκαν. Σ' αὐτὸ τὸ διάστημα (Νοεμβρίου 1723-Ἰουνίου 1725, ὅποτε στέλνεται ἡ ἐπιστολὴ αὐτή), κακόπιστες φήμες ἀπὸ τὸ περιβάλλον του προλαβαίνουν καί τὸν ξαναδιαβάλλουν στὸν πατριάρχη, διαδίδοντας ὅτι τάχα ἄλλαξε γνώμη καί μετέπεσε στὴν προηγούμενη κακοδοξία του.

Ὅμως, φίλοι του¹, προοδευτικοὶ ἀπὸ τὰ Γιάννινα, ἀναλαμβάνουν νὰ τὸν ὑποστηρίξουν, μὲ ἐπιστολὴ τους, καί ν' ἀποκαταστήσουν τὴν ἀλήθεια. Παρὰ ταῦτα, ὅπως βλέπουμε στὴ συνέχεια τῆς ἐπιστολῆς, τὸ Πατριαρχεῖο ἐξακολουθεῖ ν' ἀνησυχεῖ καί νὰ ἀπειλεῖ ὅ,τι καί ὅποιον σχετίζεται μὲ τὴν παλιὰ διδασκαλία τοῦ Ἀνθρακίτη.

Στὸ ἴδιο σημεῖο τῆς ἐπιστολῆς (στ. 24-30), παίρνουμε καί μιὰ εἰκόνα τῆς σκληρῆς πάλης τῶν προοδευτικῶν (φίλων τοῦ Ἀνθρακίτη) ἐνάντια στοὺς ἐμπαθεῖς συντηρητικοὺς (διδασκάλους² καί κληρικούς). Ἀντιλαμβανόμαστε πόσο τυφλοί, ἀλλὰ καί ἰσχυροί, ἦταν οἱ διώκτες τοῦ Ἀνθρακίτη. Παράλληλα, πόσο φωτισμένοι καί ἐπίσης δυνατοὶ οἱ φίλοι του προοδευτικοί³.

ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ ΠΕΛΑΓΙΔΗΣ

1. Οἱ ἴδιοι, ἀσφαλῶς, ἔστειλαν ἐπιστολὴ καί πρὸς τὸ Νικομηδείας Παῖσιο, πρὶν ἀπὸ τὴ δίκη τοῦ Αὐγούστου 1723. Ἐκεῖ προσπαθοῦν νὰ ἐξηγήσουν καί νὰ δικαιολογήσουν τὴν ἀδυναμία τοῦ Ἀνθρακίτη νὰ παραστεῖ καί ἀπολογηθεῖ σὲ σύνοδο τοῦ Πατριαρχείου. (Βλ. Ἄ λ κ. Ἀ γ γ έ λ ο υ, ὁ.π., 175). Σ' αὐτοὺς ἀκριβῶς ἀπευθύνει ὁ Ἀνθρακίτης ἀπὸ τὴν Κωνσταντινουπόλη καί τὴ δίκη του ἐπιστολὴ, μετὰ τὴ δίκη τοῦ Νοεμβρίου 1723. Στὸ τέλος τῆς ἐπιστολῆς αὐτῆς κάνει ἐκκλήση στοὺς φίλους προεστούς τῶν Ἰωαννίνων νὰ τοῦ συμπαρασταθοῦν μὲ ἐπιστολὴ τους στὸ Πατριαρχεῖο. Ἄ λ κ. Ἀ γ γ έ λ ο υ, ὁ.π., 170-173. Οἱ προεστοί, ὅπως φαίνεται στὴ δημοσιευόμενη πράξη (135, στ. 27-32), ἀπάντησαν, ἔστω καί ἀργότερα (1725), ἀλλὰ ἡ ἐπιστολὴ τους, δυστυχῶς, δὲ σῶζεται. Βλ. Ἄ λ κ. Ἀ γ γ έ λ ο υ, ὁ.π., 182.

2. Ἀνάμεσα σ' αὐτοὺς καί ὁ φίλος τοῦ Ἀνθρακίτη, διδάσκαλος τῆς σχολῆς Τρίκκης, Ἀναστάσιος, ὅπως φαίνεται σὲ ἐπιστολὴ ποὺ στέλνει ὁ α' στὸ β'. Τὴν ἐπιστολὴ δημοσιεύουν ὁ Π. Ἀ ρ α β α ν τ ι ν ό ς, ὁ.π., 88-89, καί ὁ Π. Χ ρ ή σ τ ο υ, Μεθόδιος Ἀνθρακίτης, 79.

3. Βλ. καί Δ. Χ α τ ζ ή, ὁ.π., 306.

SUMMARY

Eustathios Pelagidis, The Synodic Judgement for the Final reinstatement of Methodios Anthrakitis.

The historical research was detained some years ago, by the trials and condemnations of Methodios Anthrakitis in local and Patriarchal Synods. But the report of his persecutions by the official church, that is known to us until now, went back to the Synodic Judgement of November 1723 that reinstated him «under conditions».

A later Act of the Synod (1st June 1725) is published for the first time by this study. This Act enlightens many points of his life, teaching and hardships in the period between 1723-1725. By this Act, which was entered in the Code of the Metropolis of Kastoria 1665-1769 (National Library of Greece 2753), the Patriarch Jeremias the Third reminds metropolitans basically of the previous judgement (November 1723) and insists on the need of its practice.

But by attaching no importance to later slanders against Anthrakitis, it is sure that it stabilizes his reinstatement in the priesthood and in his instructive deed, although he will be obliged to follow firmly the Patriarchate's order in his lessons and writings.